

Evaluatienota tegenprestatie

juli 2015 - april 2016
Arbeidsmarktregio Helmond - de Peel

Inhoudsopgave

1. Inleiding	5
1.1 Ontstaan tegenprestatie	5
1.2 Hoe zijn we tot de besluitvorming gekomen?	5
1.3 Beleidsuitgangspunten: wettelijke context	6
1.4 Inbedding in het werkbedrijf	7
2. Kenmerken uitkeringsgerechtigden en processtappen	
2.1 Inleiding	9
2.2 Analyse uitkeringsgerechtigden van team maatschappelijke Deelname	9
2.3 Proces van toeleiding en uitvoering	10
3. Middelen en personele inzet	
3.1 Middelen	13
3.2 Personele inzet	13
4. Resultaten voor de deelnemende gemeenten	
Resultaten uitvoering tegenprestatie	15
- Asten	15
- Deurne	16
- Geldrop-Mierlo	18
- Gemert-Bakel	19
- Helmond	21
- Laarbeek	22
- Someren	23
5. Samenwerking	25
5.1 Ervaringen instellingen/organisaties met de tegenprestatie	25
5.2 Regionale organisaties	25
5.3 Zorg en Ondersteuning	26
6. Evaluatie op beleidsuitgangspunten	27
6.1 Verplichte of vrijwillige tegenprestatie	27
6.2 Gebiedsgericht werken	27
6.3 Uitvoering tegenprestatie	28
6.4 Wijze van uitvoering	28
7. Verdringing	31
7.1 Verdringing als neveneffect van de tegenprestatie	31
7.2 Regionaal beleid m.b.t. de tegenprestatie	31
7.3 Verdringingstoets	32
7.4 Checklist in afwachting van nadere regelgeving	32
8. Middelen en personele inzet	34
8.1 Conclusies	34
8.2 Aanbevelingen voor de toekomst	35

Inleiding

1.1 Ontstaan tegenprestatie

Wanneer je een uitkering ontvangt, wordt verwacht dat je iets terug doet voor de maatschappij. Gemeenten mogen vanaf 1 januari 2012 een tegenprestatie verlangen van iemand die een beroep doet op een bijstandsuitkering (WWB) of een uitkering op grond van de IOAW of IOAZ. Dit is vastgelegd in de wet Werk en Bijstand (WWB). Er zijn enkele voorwaarden gedefinieerd aan de invulling van het begrip 'tegenprestatie naar vermogen', maar de nadere uitwerking is aan de gemeenten. Zo kan het college de aard, de duur en de omvang van de tegenprestatie bepalen. In 2014 is er vanuit het rijk een aantal wijzigingen in de Participatiewet (PW) doorgevoerd. Op grond daarvan is de tegenprestatie in 2015 een wettelijke verplichting geworden.

Per 1 juli 2015 is de tegenprestatie binnen de arbeidsmarktregio Helmond-De Peel daadwerkelijk van start gegaan.

Bij de invoering van de tegenprestatie is afgesproken om in de eerste helft van 2016 de gang van zaken rondom de tegenprestatie te evalueren. De gemeenten binnen de arbeidsmarktregio Helmond-De Peel hebben met de tegenprestatie het volgende doel voor ogen: uitkeringsgerechtigden die niet in aanmerking komen voor een re-integratietraject en aangewezen zijn op maatschappelijke deelname zetten zich naar vermogen in voor maatschappelijke taken.

Er lijkt mogelijk als gevolg van de maatschappelijke discussie over de participatie-samenleving sprake te zijn van een trendbreuk ten aanzien van de opvattingen over de tegenprestatie. Meer dan voorheen worden de uitgangspunten "meedoen" en "iets doen voor de uitkering" maatschappelijk geaccepteerd. uitkeringsgerechtigden.

Voor de uitvoering van de tegenprestatie zijn de volgende criteria geformuleerd:

- uitkeringsgerechtigden ervaren de tegenprestatie die zij leveren als nuttig voor henzelf én voor de maatschappij
- uitkeringsgerechtigden werken aan hun persoonlijke ontwikkeling
- organisaties waar een tegenprestatie wordt uitgevoerd ervaren dit als nuttig
- de tegenprestatie voldoet aan de wettelijke eisen
- de uitvoering van de tegenprestatie gebeurt zo effectief en efficiënt mogelijk. Dit betekent dat de uitvoering zo goed mogelijk verloopt tegen zo laag mogelijke kosten.

1.2 Hoe zijn we tot besluitvorming gekomen?

Om tot de uitvoering van de tegenprestatie te komen, is een uitvoerig besluitvormingsproces gevolgd.

Al in 2014 zijn we gestart met het inventariseren van mogelijke beleidsuitgangspunten ten aanzien van de tegenprestatie. Er zijn diverse scenario's doorgenomen, om tot de juiste keuze te komen.

Deze scenario's zijn in eerste instantie ambtelijk binnen de arbeidsmarktregio Helmond-de Peel afgestemd. Immers, met de invoering van de tegenprestatie verkozen we gezamenlijk uniform beleid binnen de gehele arbeidsmarktregio.

Ook de regionale cliëntenraad heeft een belangrijke stem gekregen in de beleidsontwikkeling van de tegenprestatie. Zij zijn in eerste instantie opiniërend bevraagd over de invulling van de tegenprestatie.

Om een goed beeld te krijgen van de politieke wensen met betrekking tot de tegenprestatie, zijn

de zeven raadscommissies in de arbeidsmarktregio intensief betrokken bij de beleidsontwikkeling van de tegenprestatie. Ook hier is het proces opgesplitst in twee stappen. De commissieleden hebben eerst hun input geleverd aan de hand van diverse opties, waarna besluitvorming volgde.

Alle input (landelijke richtlijnen, gemeentelijke politieke opvattingen en de input van de regionale cliëntenraad) heeft geleid tot het definitieve beleidsplan tegenprestatie naar vermogen. Dit beleidsplan is ter advisering voorgelegd aan de diverse voornoemde geledingen en is (vrijwel) unaniem vastgesteld. Dit heeft geleid tot een breed draagvlak ten aanzien van de tegenprestatie. De vraag die we onszelf nu moeten stellen: heeft de tegenprestatie ook daadwerkelijk geleid tot de gewenste resultaten.

1.3 Beleidsuitgangspunten: nog even de wettelijke context

De gemeente kan aan een uitkeringsgerechtigde op grond van de Participatiewet en IOAW/IOAZ diverse verplichtingen opleggen. Zo is er de plicht tot het leveren van een tegenprestatie naar vermogen (artikel 9 eerste lid, onderdeel C Participatiewet). De uitkeringsgerechtigde moet dan onbeloonde maatschappelijke nuttige werkzaamheden verrichten.

De gemeente is verplicht om hiervoor een verordening vast te stellen. De invulling van de tegenprestatie betreft een gemeentelijke beleidsvrijheid.

Binnen de arbeidsmarktregio Helmond-De Peel is de tegenprestatie binnen onderstaande kaders tot stand gekomen:

1. Eigen verantwoordelijkheid en zelfregie van de burger staat centraal. Iedereen draagt een steentje bij aan de samenleving
2. We gaan geen nieuwe dingen optuigen, er wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van de bestaande infrastructuur
3. We benaderen de tegenprestatie op een positieve manier. We gaan hierbij uit van de mogelijkheden en de motivatie van de betrokkene

In het beleidsplan hebben we ook een aantal eisen vastgesteld voor de tegenprestatie.

Een tegenprestatie doe je minimaal acht uur per week, gedurende minimaal een half jaar. Dat

hebben we na inventarisatie vastgesteld als het gaat om de omvang van de tegenprestatie. Dit om een zinvolle invulling te kunnen geven aan de tegenprestatie. Bij een tegenprestatie die slechts enkele weken of uren in beslag neemt, wordt de maatschappelijke participatie onvoldoende bevorderd.

Continuïteit is hierin van belang. De tegenprestatie is dan ook geen einddoel, maar juist een middel om door te groeien naar vrijwilligerswerk of zo mogelijk arbeidsinschakeling. Bij een tegenprestatie van minimaal acht uur per week wordt ook goed aangesloten op de uitgangspunten van mantelzorg, vrijwilligerswerk en dagbesteding. Bij deze uitgangspunten hebben we gesteld dat maatwerk wel altijd centraal moet staan.

Wanneer een uitkeringsgerechtigde zelf met een idee of initiatief komt, dan heeft dit veel effect, zo blijkt uit ervaring. Wordt iemand gedwongen of worden er sancties opgelegd? Dan heeft dat vaak een negatieve uitwerking. Ons uitgangspunt? De dialoog aangaan met de uitkeringsgerechtigde. Laat die uitkeringsgerechtigde zelf met inbreng komen. Wanneer iemand het werk graag doet, zullen er minder sancties nodig zijn. Zo bereik je draagvlak bij de uitkeringsgerechtigde.

Ook hebben we gesteld dat de tegenprestatie breder gedefinieerd mag worden dan het verrichten van maatschappelijk nuttige activiteiten. Dit betekent dat ook bijvoorbeeld het volgen van een taalcursus, het deelnemen aan een beweegtraining of het werken aan problemen (als schulden of psychische problematiek) onderdeel kunnen uitmaken van de tegenprestatie. Dit soort activiteiten kunnen zelfs geheel als tegenprestatie worden aangemerkt. Hierbij is het uitgangspunt dat de uitkeringsgerechtigde zich bewust is van zijn uitgangspositie en werkt aan zijn of haar ontwikkeling.

Ook hebben we afgesproken dat de toegang tot voorzieningen met betrekking tot de tegenprestatie eenduidig, laagdrempelig en bij voorkeur in de eigen leefomgeving moet zijn. Hierbij wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van het netwerk uit de eigen woon-/leefomgeving. Zo sluit de dienstverlening volledig aan bij het gebiedsgericht werken, zoals dat vanuit de WMO al plaatsvindt.

De meerwaarde van de tegenprestatie? Activeer de uitkeringsgerechtigde om mee te doen in de maatschappij én maak deze positieve maatschappelijke bijdrage zichtbaar voor zowel de uitkeringsgerechtigde als de omgeving. Op die manier wordt invulling gegeven aan het beleid 'iedereen doet mee'. Ook als er door omstandigheden (tijdelijk) geen sprake is van doorstroom naar regulier werk en/of vrijwilligerswerk.

1.4 Inbedding in het Werkbedrijf

Bij de inrichting van het Werkbedrijf is in het bedrijfsonderdeel Arbeidsintegratie een Team Maatschappelijke Deelname gevormd. Dit team geeft uitvoering aan de tegenprestatie, met als doel de uitkeringsgerechtigden zo optimaal mogelijk maatschappelijk te laten participeren. De tegenprestatie is daarbij het beleidskader dat richting geeft aan de uitvoering.

Direct bij de start van de tegenprestatie, per 1 juli 2015, zijn de Participatiecoaches Maatschappelijke Deelname gebiedsgericht gaan werken.

Verder is veel aandacht besteed aan de vormgeving van het werkproces met als uitgangspunt de administratieve belasting en bureaucratie beperkt te houden en dus zo regelluw aan de slag gaan. Uitkeringsgerechtigden worden verwezen naar het Team Maatschappelijke Deelname als blijkt dat betaald werk (voorlopig) niet (meer) haalbaar is. Bijvoorbeeld na beëindiging van een re-integratieproject of na de diagnose. Het Team Maatschappelijke Deelname genereert zelf geen bestand.

Uit de praktijk

Ahmed* is een 46-jarige, gescheiden man zonder kinderen. Hij is tien jaar geleden vanuit Somalië naar Nederland gevlucht. Hij woont inmiddels zeven jaar in Deurne.

'Het is mij gelukt om Nederlands te leren. Ik spreek de taal goed en lees regelmatig de krant. Ik vind het belangrijk om te weten wat er gaande is in de wereld.

Een paar jaar geleden ben ik gescheiden. Sindsdien heb ik psychische problemen. Ik raakte daarvoor mijn baan als productiemedewerker kwijt. Na een aantal maanden WW te hebben ontvangen, ben ik in de bijstand terecht gekomen. Uit medisch onderzoek blijkt dat er op dit moment geen mogelijkheden zijn tot arbeidsinpassing vanwege mijn psychische problemen.

Ik vind het heel fijn om iets om handen te hebben, ik voel me weer nuttig

Toch wilde ik graag meer in contact komen met mensen. Zo hoef ik minder na te denken over mijn problemen. Ook heb ik een verstoord dag-en-nachtritme. Door maatschappelijk actief te zijn, lukt het hopelijk om weer een goed ritme te krijgen.

Ik heb met de participatiecoach gesproken over het soort vrijwilligerswerk dat ik wil doen. Wat past bij mij? In eerste instantie wilde ik graag aan de slag bij Vluchtelingenwerk Deurne. Als tolk kan ik daar écht iets betekenen.

Maar ik besepte tegelijkertijd dat de verhalen van vluchtelingen ook confronterend zouden kunnen zijn.

Het leek me daarom het beste om in een rustige omgeving aan de slag te gaan. Mijn participatiecoach heeft mij gekoppeld aan een coördinator van een tehuis. Ik heb zelf het gesprek aangevraagd en kan nu aan de slag als vrijwilliger. Dat vind ik erg fijn.

Mijn werkzaamheden bestaan uit het begeleiden van mensen naar de eetzaal. Ik loop mee met de bewoners of duw de rolstoel. Ook begeleid ik bewoners na het eten weer naar hun kamer. Natuurlijk hoort een praatje er ook bij. De voorziening is bij mij in de buurt, dus ik kan er op de fiets heen. Ik werk er twee middagen per week voor mijn tegenprestatie. Ik vind het heel fijn om iets om handen te hebben, ik voel me weer nuttig. Ik merk dat de bewoners mijn aanwezigheid op prijs stellen. Het bevalt me zó goed, dat ik hoop dat ik in de toekomst meer kan gaan werken.'

* gefingeerde naam

2. Kenmerken uitkeringsgerechtigden en processtappen

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt inzicht gegeven in het bestand van uitkeringsgerechtigden. Hoe ziet het bestand van Maatschappelijke Deelname eruit ten aanzien van typering en naar aantallen, leeftijd en uitkeringsduur? Met deze cijfers kunnen we een betere analyse maken van de doelgroep. De tabellen in dit hoofdstuk hebben betrekking op het aantal personen in de uitkering en dus niet op het aantal uitkeringen dat in andere overzichten tot uitdrukking komt.

2.2 Analyse uitkeringsgerechtigden van team maatschappelijke Deelname

Aantal uitkeringsgerechtigden (personen) Team Maatschappelijke Deelname:

	Asten	Deurne	Geldrop-Mierlo	Gemert - Bakel	Helmond	Laarbeek	Someren	Totaal
Tot. aantal klanten met PW-uitkering per 1-7-15	213	449	807	417	3117	242	263	5508
Waarvan in team MD (per 1-7-'15)	119	260	454	184	1700	116	148	2981
Tot. aant. klanten met PW-uitk. per 1-4-'16	223	490	824	454	3185	255	264	5695
Waarvan in team MD per 1-4-'16	124	272	491	192	1816	131	158	3184
Bestandsontwikkeling in de periode 1-7-'15 tot 1-4-'16 van team MD	* 4,2 %	4,6%	8,1%	1,8%	6,8%	12,9%	6,7%	

Uit deze staat blijkt dat er binnen alle gemeenten een toename is van het aantal uitkeringsgerechtigden waarvan wordt verwacht dat zij (vooralsnog) geen arbeidsmarktkansen hebben. Het gaat dan om de doelgroep die in beginsel een tegenprestatie moet leveren.

Typering uitkeringsgerechtigden naar uitkeringsduur Team Maatschappelijke Deelname per 1-4-2016

	Asten	Deurne	Geldrop-Mierlo	Gemert-Bakel	Helmond	Laarbeek	someren	Totaal
Minder dan 1 jaar in de uitkering	7	18	36	17	130	8	9	225
1-2 jaar in de uitkering	15	25	71	17	186	16	20	350
2-3 jaar in de uitkering	18	19	53	25	181	16	17	329
3-5 jaar in de uitkering	18	48	107	25	300	37	22	557
>5 jaar in de uitkering	66	162	224	108	1019	54	90	1723

Dit overzicht toont dat de grootste groep met beperkte arbeidsmarktkansen langer dan vijf jaar een uitkering ontvangt. Juist in deze groep is de kans het grootst om in een sociaal isolement te geraken. Uit diverse onderzoeken blijkt namelijk dat het hebben van een uitkering sociale contacten niet bevordert en dat de belevingswereld van de uitkeringsgerechtigde vaak zeer klein wordt. Daarom is het belangrijk dat juist deze groep meer gaat participeren. Maatschappelijke zelfredzaamheid is voor deze doelgroep van belang.

Typering uitkeringsgerechtigden naar leeftijd Team Maatschappelijke Deelname per 1-4-2016:

	Asten	Deurne	Geldrop-Mierlo	Gemert-Bakel	Helmond	Laarbeek	Someren	Totaal
0 t/m 26 jr	5	5	15	2	55	6	6	94
27 t/m 34 jr	9	20	59	12	180	10	21	311
35 t/m 44 jr	31	56	100	31	345	20	41	624
45 t/m 54 jr	35	86	126	54	500	25	38	864
>55 jaar	44	105	191	93	736	70	52	1291

Uit bovenstaande tabel blijkt dat de grootste groep uitkeringsgerechtigden die in aanmerking komt voor een tegenprestatie ouder is dan 55 jaar. Oudere werknemers verliezen niet vaker hun baan, maar als zij werkloos raken, is de kans op langdurige werkloosheid bijna twee keer zo groot als gemiddeld.

2.3 Proces van toeleiding en uitvoering

Ten behoeve van de tegenprestatie is een procesbeschrijving gemaakt van de wijze waarop de tegenprestatie wordt uitgevoerd. De procesbeschrijving bestaat uit de volgende stappen:

Stap 1: De verkenning

Voorafgaand aan het gesprek bestudeert de Participatiecoach het dossier van de uitkeringsge-

rechtigde. Deze informatie gebruikt de Participatiecoach (mede) als input voor de gesprekken en de nadere diagnose. Indien er sprake is van meervoudig complexe problematiek vindt een nadere diagnose plaats aan de hand van de zelfredzaamheidsmatrix. Met deze methodiek wordt ook de afstemming met andere instellingen in het sociale domein geprofessionaliseerd. Alle Participatiecoaches zijn geschoold in het gebruik van de ZRM.

Stap 2: Het gesprek

In het gesprek worden interesses, vaardigheden en kwaliteiten van de persoon in kwestie in kaart gebracht. Op basis hiervan wordt bekeken welke werkzaamheden of activiteiten kunnen worden verricht. Vervolgens wordt bekeken bij welke maatschappelijke organisaties deze werkzaamheden kunnen worden uitgevoerd. De tegenprestatie wordt gezien vanuit de vraagzijde van de uitkeringsgerechtigde. Deze input vormt het uitgangspunt voor het 'verzilveren van de werkzaamheden' (stap 3). Het gesprek wordt afgesloten met concrete vervolgafspraken. Indien de uitkeringsgerechtigde onthouden wordt van de tegenprestatie op basis van mantelzorg, medische beperkingen of zorg wordt dit bij of na het gesprek meegedeeld en vastgelegd in een rapportage. Tevens wordt een heronderzoek gepland.

Stap 3: Kansen verzilveren

Op basis van de gemaakte afspraken wordt van de uitkeringsgerechtigde zo mogelijk verwacht dat hij de betreffende organisatie zelf benadert om afspraken te maken over de invulling van de tegenprestatie. De uitkeringsgerechtigde wordt zo de ruimte geboden om samen met de organisatie naar eigen inzicht invulling te geven aan de werkzaamheden, de duur en de werktijden. In lang niet alle gevallen is de uitkeringsgerechtigde in staat zelf deze stap te zetten. Dan bemiddelt de Participatiecoach.

Stap 4: Terugkoppeling en afstemming

Na de zoektermijn vindt een afstemmingsmoment plaats tussen de Participatiecoach en de uitkeringsgerechtigde. Tijdens dit afstemmingsmoment (fysiek of telefonisch) vindt een terugkoppeling plaats over de uitkomsten en eventuele te zetten vervolgstappen. Het is mogelijk dat een extra interventie van de Participatiecoach noodzakelijk is om de uitkeringsgerechtigde of de gevraagde organisatie over de drempel te helpen.

Stap 5: Monitoring

Tijdens de uitvoering van werkzaamheden in het kader van tegenprestatie monitoren de Participatiecoaches in beperkte mate de voortgang. Het uitgangspunt is om de uitkeringsgerechtigde gedurende de uitvoering incidenteel te spreken. Het ontbreekt aan capaciteit om dat met een vaste frequentie te doen. Het eerste voortgangsgesprek (fysiek of telefonisch) vindt daarom vaak een half jaar na de start van de werkzaamheden plaats, tenzij er de noodzaak is dit eerder te plannen. De voortgang en afronding van een traject worden geregistreerd in het cliëntvolgsysteem.

Uit de praktijk

Fatima* is een alleenstaande moeder van 44 jaar oud. Samen met haar vier kinderen (in de leeftijd van 9 tot 22 jaar) woont ze in Helmond West.

'Ik vind het lastig om Nederlands te spreken. Mijn sociale netwerk bestaat dan ook voornamelijk uit familie en Marokkaanse vriendinnen. Ik heb wel af en toe contact met mijn Nederlandse burens.

Mijn enthousiasme werkte zo aanstekelijk, dat mijn vriendin zich ook heeft aangemeld

Ik probeer mijn Nederlands te verbeteren door lessen te volgen bij het Brabants Vormings Centrum (BVC). De kosten voor de lessen worden vergoed. Mijn docent besteedt extra aandacht aan me, we proberen er samen voor te zorgen dat ik beter leer leren.

Mijn participatiecoach daagde me een aantal maanden geleden uit om ook vrijwilligerswerk te gaan doen. Ik ben toen op zoek gegaan naar mogelijkheden. Na enkele weken vond ik al vrijwilligerswerk! Tijdens het avondeten vertelde ik over mijn zoektocht en mijn jongste kind reageerde enthousiast: 'Mama, bij ons op school zoeken ze vrijwilligers voor het overblijven.'

Ik heb me diezelfde dag nog gemeld bij basisschool WestWijzer. Sindsdien werk ik twee keer per week als overblijfmoeder. Ik doe dit met heel veel plezier. Mijn enthousiasme werkte zo aanstekelijk dat mijn vriendin Saidi zich ook heeft aangemeld. Ze zit in dezelfde situatie als ik. We zijn nu eens per week samen overblijfmoeder en daar genieten we echt van.'

* gefingeerde naam

3. Middelen en personele inzet

3.1 Middelen

Bij de invoering van de tegenprestatie zijn geen extra middelen door de rijksoverheid ter beschikking gesteld. Het kabinet is er ervan uitgegaan dat de gemeenten in staat zijn om de tegenprestatie zonder extra middelen uit te voeren.

Het kabinet heeft ervoor gepleit om de werkzaamheden zó op de persoon af te stemmen, dat begeleiding feitelijk niet nodig is. Indien begeleiding wel nodig is, kan worden aangesloten op de reguliere begeleiding van de organisaties waar de tegenprestatie wordt uitgevoerd.

Er is geen twijfel over dat de uitvoering van de tegenprestatie gepaard is gegaan met extra kosten. Denk hierbij aan de extra personele inzet van de Participatiecoaches om te voldoen aan de eerder genoemde eisen en voorwaarden. Deze extra kosten zijn bij de diverse gemeenten in rekening gebracht. Het betreffen de kosten vanaf 1 juli tot en met 31 december 2015. Per 1 januari 2016 zijn de personele kosten opgenomen in de begroting van het Werkbedrijf en worden er geen extra voorzieningen meer aan de deelnemende gemeenten gevraagd.

De extra uitvoeringskosten voor 2015 bedroegen € 131.066 voor de gehele arbeidsmarktregio Helmond-De Peel. Per gemeente betekende dit de volgende bijdragen:

Asten (4,1%):	€ 5.374,=
Deurne (8,4%):	€ 11.010,=
Gemert-Bakel (5,2%):	€ 6.815,=
Geldrop-Mierlo (14,9%):	€ 19.529,=
Laarbeek (4,9%):	€ 6.422,=
Someren (4,7%):	€ 6.160,=
Helmond (57,7%):	€ 75.756,=

3.2 Personele inzet

Het Team Maatschappelijke Deelname beschikt over acht Participatiecoaches. In totaal is 7,5 fte beschikbaar. Belangrijk uitgangspunt bij maatschappelijke deelname is het gebiedsgericht werken. Het gebiedsgericht werken is direct bij de start van het Team Maatschappelijke Deelname en overeenkomstig de start van de tegenprestatie ingevoerd.

Het team heeft verder de beschikking over een teammanager en een kwaliteitscoach en een administratief ondersteuner. Deze zijn echter ook voor andere teams werkzaam.

De beschikbare capaciteit met betrekking tot de uitvoering is als volgt verdeeld:

Helmond Binnenstad	1 fte
Helmond Oost	0,8 fte
Helmond Noord	1 fte
Helmond West	1 fte
Asten en Someren	1 fte
Gemert-Bakel en Laarbeek	1 fte
Deurne	0,8 fte
Geldrop-Mierlo	0,9 fte

In relatie tot de aantal uitkeringsgerechtigden (zie tabel uitkeringsgerechtigden naar uitkeringsduur Team Maatschappelijke Deelname per 1-4-2016, par. 2.2) is de beschikbare capaciteit zeer beperkt. De caseload omvat gemiddeld meer dan 400 uitkeringsgerechtigden per fte. Het is dan ook niet mogelijk alle uitkeringsgerechtigden binnen een kort tijdsbestek te beoordelen en te begeleiden. Het kost nog zeker 2 tot 3 jaar, voordat het merendeel van de uitkeringsgerechtigden is benaderd en gescreend m.b.t. de mogelijkheden van de tegenprestatie.

Er zal bovendien vanwege nieuwe instroom ook altijd een nog te beoordelen groep overblijven. Verder is het streven in het werkproces zo efficiënt mogelijk te werken, waarbij de winst vooral gezocht wordt in het vermijden van administratieve lasten (zoals rapportages, beschikkingen enzovoort). Niettemin blijft voor de verantwoording, zoals in deze evaluatienota, een zekere mate van verslaglegging en gegevensbeheer noodzakelijk.

Tevens wordt er in toenemende mate een beroep gedaan op het tijdsbeslag van de Participatiecoaches voor een actieve deelname aan projecten, veelal in het kader van de 3-Decentralisaties of de deelname aan nieuwe samenwerkingsverbanden zoals de vorming van de zogenaamde T-teams in Helmond. Veelal gaat dit ten koste van direct klantgebonden uren, maar de samenwerking is uiteraard wel van belang voor de versterking van de lokale netwerken.

Door de verhoging van de taakstelling inzake huisvesting statushouders (toegelaten vluchtelingen) en de ex-Wajongpopulatie wordt de komende jaren rekening gehouden met een verdere toename van de doelgroep.

Uit de praktijk

Herman* is een 49-jarige alleenstaande man van Duitse komaf. Hij heeft het diagnosetraject bij de Atlantgroep succesvol doorlopen. Door gezondheidsklachten heeft dit traject echter geen vervolg gekregen.

Ik heb het enorm naar mijn zin. Ik vind het fijn dat ik doorgezet heb

'Het is voor mij niet realistisch om werk te vinden. Dat heeft met verschillende zaken te maken. Ik heb ernstige gezondheidsklachten waaronder diabetes en hartklachten. Daarnaast spreek ik gebrekkig Nederlands. Ik heb geen diploma's en mijn leeftijd schrikt werkgevers ook af.

Ik vind het lastig om in mijn situatie contact te maken met anderen. Door het doen van vrijwilligerswerk kan ik mijn netwerk vergroten. Samen met mijn participatiecoach, die

ik ontmoet heb bij wijkhuis de Stip in Asten, heb ik bekeken wat er mogelijk is.

Ik ben op technisch gebied handig. Mijn participatiecoach stelde voor om af te spreken bij het Repaircafé. Vanwege mijn lichamelijke conditie kwam de coach mij thuis ophalen. Ik had net te horen gekregen dat ik een hartinfarct had gehad en dat er vocht achter mijn longen zat. Daardoor was mijn conditie achteruit gegaan. We zijn toch naar het Repaircafé gegaan, dit wilde ik zelf heel graag. Inmiddels ben ik hier vrijwillig aan de slag gegaan en ik heb het enorm naar mijn zin. Ik vind het fijn dat ik, ondanks al mijn lichamelijk klachten, doorgezet heb.'

* Gefingeerde naam

4. Resultaten voor de deelnemende gemeenten

In dit hoofdstuk wordt specifiek ingezoomd op de uitvoering van de tegenprestatie in de participerende gemeenten

Resultaten uitvoering tegenprestatie

In onderstaand overzicht is het resultaat weergegeven van de uitvoering van de tegenprestatie in de genoemde gemeente. Aanst onderstaande resultaten per gemeente, zijn in de verslagperiode 11 uitkeringsgerechtigden overgedragen naar team Werk voor een re-integratietraject.

Toelichting: Als de uitkeringsgerechtigden worden geplaatst, betreft het in eerste instantie een tegenprestatie. Indien hij of zij na een half jaar nog steeds werkzaam is bij de organisatie, dan is er sprake van vrijwilligerswerk. In dat geval is er sprake van structurele werkzaamheden.

Gemeente Asten:

Soort	Aantallen
Uitkeringsgerechtigden MD	124
Parttime werk	0
Mantelzorg	4
Dagbesteding	1
Vrijwilligerswerk	11
Tegenprestatie opgelegd	10
Totaal actief	26
Percentage actief	21
Medische ontheffingen	2
Ontheffingen zorgtaken	0
Overige ontheffingen	1
Totaal ontheven	3
Openstaande uitdagingen	95

Zoals al eerder is aangegeven, wordt de tegenprestatie lokaal uitgevoerd en werken de Participatiecoaches in het desbetreffende gebied. In de gemeente Asten is de Participatiecoach maatschappelijke deelname werkzaam in het lokale maatschappelijke knooppunt, tegenover het Peel en Klok museum. Van hieruit vindt ook de begeleiding van de tegenprestatie plaats voor uitkeringsgerechtigden van de gemeente Someren. In totaal is er sprake van 1 fte, waarvan 18 uur per week voor Asten en 18 uur per week voor Someren.

Het maatschappelijk knooppunt Asten-Someren heeft tot doelstelling het bevorderen van economische en maatschappelijke participatie voor alle Astense en Somerense burgers via een lokaal maatschappelijk knooppunt.

Daarnaast is het belangrijk om te kijken naar de plek waar de tegenprestatie wordt verricht. Een werkplek bij een werkgever, sportvereniging of een winkel in het dorp geeft meer kans op contacten buiten het eigen netwerk. De begeleiding wordt daarom afgestemd op de mogelijkheden van de persoon en op de mate van de maatschappelijke participatie. Dit dient lokaal te worden ingericht middels een zogenaamd lokaal maatschappelijk knooppunt.

Binnen de basisvoorziening worden tevens dwarsverbanden benut tussen re-integratie en participatie. Dit is mogelijk omdat er overlap in de gehele doelgroep is. Er zitten een aantal uitkeringsgerechtigden op het snijvlak tussen participatie en re-integratie. Tevens kunnen uitkeringsgerechtigden door het verrichten van een tegenprestatie werknemersvaardigheden ontwikkelen, waardoor re-integratie mogelijk is. Andersom kunnen uitkeringsgerechtigden die een re-integratietraject volgen ook een terugval krijgen. Een pas op de plaats en bezien participatie is dan een mogelijkheid.

Partners

De Participatiecoaches nemen daarnaast deel aan lokale en regionale overlegstructuren, zoals het Sociaal Netwerk Asten, Zorgsignaleringsteam en het BAVAS-overleg. Van daaruit vindt veelvuldige doorstroom plaats naar het maatschappelijk knooppunt.

Verder werken zij samen met uiteenlopende partners, waaronder meer:

Onis Asten-Someren, Lev Groep Asten / Someren, GGZ & GGZ Bemoeizorg, Novadic, Vrijwilligerscentrale Asten / Someren, Vluchtelingenwerk Asten / Someren, Dienstencentrum De Beiaard Asten, Kringloop ONA Asten, Klok- en Peel Museum Asten, Jong Nederland Asten, Moors Bewind Someren, Woonzorgcentrum Eegelschoeve Someren, Woonzorgcentrum Sonnehove Someren, Woonzorgcentrum Hof van Bluysen Asten, Woonzorgcentrum De Lisse Asten, Autismebegeleiding.nl, Gemeenschapshuis De Weijers Someren, Gemeenschapshuis De Kluis Ommel, Repaircafé Asten Someren, Basisschool Het Lover Asten en Basisschool De Talenttoren Sterksel, dorpsondersteuners en sportverenigingen.

Bevindingen cliëntenraad Asten

De cliëntenraad van Asten heeft de volgende bevindingen ten aanzien van de tegenprestatie aangegeven:

- De uitkeringsgerechtigden ervaren het als een groot voordeel ze niet naar het Werkplein in Helmond hoeven te reizen en dat de afspraak op locatie in Asten kan plaatsvinden
- De Participatiecoach fungeert als 'smeermiddel' naar het Werkplein; het Werkplein wordt door de uitkeringsgerechtigden als afstandelijker ervaren. Men heeft ook het gevoel dat men daar sneller afgewimpeld wordt. Het persoonlijk contact en de persoonlijke begeleiding met de participatiecoach wordt als belangrijk ervaren
- De participatiecoach kent de situatie ter plaatse goed en heeft een lokaal netwerk. Daar door is het eenvoudiger om uitkeringsgerechtigden op vrijwilligerswerk/tegenprestatie te plaatsen te plaatsen en betere resultaten te behalen
- Voor de uitkeringsgerechtigden is het een voordeel dat men in de eigen gemeenschap de tegenprestatie kan doen: men heeft het gevoel dat men iets terugdoet voor de gemeenschap en dat wordt als zinvol ervaren
- De meeste uitkeringsgerechtigden hebben geen grote moeite met de tegenprestatie mits men de regie kan houden en er sprake is van maatwerk
- Het zou helpen als er meer geld beschikbaar kwam voor het volgen van een opleiding, want dat zou de kansen op een reguliere baan voor een deel van de doelgroep vergroten
- Er is verschil in beleid ten aanzien van de vrijwilligersvergoeding. In Someren hanteert/men deze wel en in Asten niet. Voor sommige uitkeringsgerechtigden is die moeilijk te begrijpen, aangezien zij hetzelfde vrijwilligerswerk verrichten als een uitkeringsgerechtigde uit Someren. Dit heeft te maken met lokaal beleid.
- Het is aan te bevelen dat iemand die belast is met de uitvoering van minima-regelingen een spreekuur heeft op het maatschappelijk knooppunt in plaats van op het Werkplein. Dat verlaagt voor uitkeringsgerechtigden de drempel.

Gemeente Deurne:

Soort	Aantallen
Uitkeringsgerechtigden MD	272
Parttime werk	11
Mantelzorg	13
Dagbesteding	2
Vrijwilligerswerk	20
Tegenprestatie opgelegd	27
Totaal actief	73
Percentage actief	27
Medische ontheffingen	13
Ontheffing zorgtaken	1
Overige ontheffingen	13
Totaal ontheven	27
Openstaande aanvragen	172

De Participatiecoach Maatschappelijke Deelname voor Deurne werkt op locatie van de LEVgroep. Er vindt regelmatig afstemming plaats met de beleidsmedewerker van de gemeente Deurne. Er wordt ook samengewerkt met plaatselijke projecten zoals 'Deurne Werkt'.

Partners

Verder werkt de Participatiecoach samen met uiteenlopende partners binnen Deurne, onder meer: Cratosvrienden Deurne, Huiskamerproject Deurne, Kledingbank, Voedselbank, Ossensbeemd, 't Hofke van Marijke, Gemeenschapshuis d'n Draai, Vrouwengroep Salaam Deurne, De Wieger, De Nieuwenhof, Grip op Schuld Deurne, Opvoedondersteuners en GGZ.

Bevindingen cliëntenraad Deurne

De cliëntenraad van Deurne heeft de volgende bevindingen ten aanzien van de tegenprestatie aangegeven:

De indruk bestaat dat de uitvoering van de tegenprestatie naar vermogen goed wordt uitgevoerd. Uitkeringsgerechtigden kunnen hun voorkeur aangegeven voor het soort vrijwilligerswerk dat zij ambiëren. Diegenen die meer moeite hebben met het zoeken naar vrijwilligerswerk, worden door middel van één of meerdere gesprekken ondersteund bij de zoektocht naar vrijwilligerswerk. Een enkeling is als weigeraar aan te merken, hiervoor kan een maatregel opgelegd worden. Echter, hier is door middel van enkele gesprekken alsnog een oplossing gevonden. Er is een blijvend contact met de mensen die een tegenprestatie leveren. De Participatiecoach stimuleert de uitkeringsgerechtigden ook 8 uur per week vrijwilligerswerk te verrichten, wat ook het uitgangspunt is. De voorkeur gaat uit naar 'maatwerk.'

De cliëntenraad geeft wel aan dat uitkeringsgerechtigden ervaren dat er verwarring bestaat over het verschil tussen het uitvoeren van de tegenprestatie en re-integratie. Voor hen is het vaak niet duidelijk waar het om gaat. Uitkeringsgerechtigden geven aan dat Participatiecoaches die zich bezig houden met re-integratie spreken over tegenprestaties en visa versa. Zij willen hier graag meer duidelijkheid over.

Tevens stelt de cliëntenraad dat men eerst sprak over Team Activering en Zorg en nu over het team Maatschappelijke Deelname. Zij hadden het op prijs gesteld indien dit ook was gecommuniceerd. De cliëntenraad Deurne geeft aan dat de communicatie vanuit het Werkbedrijf naar uitkeringsgerechtigden hieromtrent voor verbetering vatbaar is.

Gemeente Geldrop-Mierlo

Soort	Aantallen
Uitkeringsgerechtigden MD	491
Parttime werk	15
Mantelzorg	6
Dagbesteding	0
Vrijwilligerswerk	46
Tegenprestatie opgelegd	17
Totaal actief	84
Percentage actief	17
Medische ontheffingen	14
Ontheffing zorgtaken	5
Overige ontheffingen	13
Totaal ontheven	32
Openstaande uitdagingen	375

De WMO-uitvoering in Geldrop-Mierlo is anders dan in de Peelgemeenten. Er zijn daarom veelvuldig specifieke contacten met het Centrum Maatschappelijke Deelname (CMD) en het zogenaamde Plusteam waarin multiproblematiek aan de orde komt. Ook voor schulddienstverlening en minimaregelingen is de afstemming Geldrop-Mierlo anders geregeld. De contacten zijn constructief. Uitkeringsgerechtigden worden ontvangen op het gemeentehuis in Geldrop en Huize Betahnië in Mierlo. Tevens neemt het Werkbedrijf ook altijd deel aan de informatiemarkt die door het CPM twee keer per jaar wordt georganiseerd.

In het netwerk zijn specifieke contacten met onder meer:

Het Goed, LEV groep Geldrop-Mierlo, voedselbank Geldrop, Dorpswerkplaats Het Saam Mierlo, Ananz, Kinderboerderij Geldrop, Lunetzorg Geldrop, Speeltuin de Viking Geldrop, Buurtzorg Coevering West, Ergon Eindhoven, GGzE Eindhoven, Het Huisven Heeze, CPM Geldrop-Mierlo, Taalpunt Geldrop, Novadic Eindhoven, Wijkcentrum De Dreef in Geldrop, Voetbalvereniging Braakhuisen en Koffiekar van Wietje.

Bevindingen cliëntenraad Geldrop-Mierlo

De cliëntenraad van Geldrop-Mierlo heeft de volgende bevindingen ten aanzien van de tegenprestatie aangegeven:

- De benaderde uitkeringsgerechtigden zijn unaniem vol lof over de wijze waarop zij zijn benaderd en ontvangen door de Participatiecoach
- Gewaardeerde elementen zijn: de plaatselijke ontvangst (in Geldrop en in Mierlo) en de afgesloten spreekkamer, waardoor de uitkeringsgerechtigden het gevoel hebben dat hun informatie vertrouwelijk wordt behandeld
- De gesprekken verlopen veelal in een goede sfeer en de uitkeringsgerechtigden ervaren het als een groot goed dat zij worden aangesproken als medemens met eigen capaciteiten. Opvallend hierbij is dat uitkeringsgerechtigden – veelal op grond van minder positieve ervaringen – bijna niet kunnen begrijpen dat ook dit een activiteit van het (oude Werkplein) is
- Gebleken is dat de Participatiecoach een grote caseload heeft, waardoor het nagenoeg niet mogelijk is om uitkeringsgerechtigden te kunnen blijven ondersteunen inzake de gemaakte afspraken (wegens tijdgebrek). Dit wordt als een beperking ervaren.
- Inhoudelijk blijkt dat de Wet tegenprestatie naar vermogen meer dient als stimuleringsmiddel naar het opstarten / voortzetten of uitbreiden van vrijwilligerswerk dan als zelfstandig instrument. Daarvoor zijn de voorwaarden van de tegenprestatie (aantal

uren / tijdsduur e.d.) veelal te beperkt en praktisch eerder een belemmering dan een voorwaardenschepende activiteit.

Het CPM heeft kenbaar gemaakt zeer verheugd te zijn met deze positieve ontwikkeling.

Gemeente Gemert-Bakel

Soort	Aantallen
Uitkeringsgerechtigden MD	192
Parttime werk	2
Mantelzorg	2
Dagbesteding	0
Vrijwilligerswerk	23
Tegenprestatie opgelegd	9
Totaal actief	36
Percentage actief	19
Medische ontheffingen	2
Ontheffing zorgtaken	0
Overige ontheffingen	3
Totaal ontheven	5
Openstaande uitdagingen	151

Tot voor kort was de integrale re-integratieopdracht door Gemert-Bakel belegd bij de Atlantgroep. In het kader van de tegenprestatie heeft Gemert-Bakel zich aangesloten bij de regionale beleidsvisie en uitvoering. Er is dan ook een Participatiecoach Maatschappelijke Deelname voor 0,6 fte toegevoegd aan het samenwerkingsverband Atlantgroep en LEVgroep. Er kon aangesloten worden bij initiatieven en analyses op klantniveau die door de Atlantgroep eerder zijn gemaakt en acties die zijn uitgezet. Er is een specifieke overeenkomst gesloten waarbij de samenwerking en taakverdeling is vastgelegd (en waarmee de gemeente heeft ingestemd). De klanten worden ontvangen op het gemeentehuis Gemert-Bakel of bij de LEVgroep. Deze samenwerking verloopt naar wens. Tevens is de Participatiecoach Maatschappelijke Deelname betrokken bij het project 'Pas Vooruit', waarbij inwoners van de gemeente Gemert-Bakel die door omstandigheden onvoldoende inkomens hebben een bankpas met een tegoed krijgen om boodschappen te doen. Wie gebruik maakt van het pasje, doet iets terug in de vorm van vrijwilligerswerk. De participatiecoach kijkt samen met de pashouders wat een geschikte vrijwilligersplek is. Het gaat hierbij om ongeveer 40 personen.

Partners

Verder werkt de participatiecoach samen met uiteenlopende partners binnen Gemert-Bakel en Laarbeek, onder meer: Savant, ORO, de LEVgroep, ViERBINDEN, Howeko, Zorgboog, De Bunker, De Regt, Huize Padua, Jan de Witkliniek, Basisschool Maria, Dierenpark 'T Regter Eind, Voetbal vereniging VV Gemert, De Weyst Handel, Repaircafé, Kledingbank Gemert, Kledingbank Laarbeek, Gemeente werf Gemert, Korfbalvereniging Blauw Wit en Vrienden van Kasteel Gemert.

Bevindingen cliëntenraad Gemert-Bakel:

De cliëntenraad van Gemert-Bakel heeft geen inhoudelijke bevindingen aangegeven.

Helmond

Soort	Aantallen
Uitkeringsgerechtigden MD	1816
Parttime werk	9
Mantelzorg	5
Dagbesteding	7
Vrijwilligerswerk	108
Tegenprestatie opgelegd	89
Totaal actief	218
Percentage actief	12
Medische ontheffingen	36
Ontheffing zorgtaken	4
Overige ontheffingen	35
Totaal ontheven	75
Openstaande uitdagingen	1523

De Participatiecoaches Maatschappelijke Deelname gaan deel uitmaken van de zogenaamde T-teams. Het T-team (T staat voor transformatie) bestaat bij aanvang uit een 'select' gezelschap van WMO-consulenten, opvoedondersteuners, wijkverpleegkundigen, Participatiecoaches en maatschappelijk werkers/LEV-netwerkers die werken in een bepaald gebied. Zij zijn onderdeel van het gebiedsnetwerk dat ook andere professionals omvat (zoals de opbouwwerker, wijkagent, huisarts, jeugdverpleegkundigen, woonconsulent, etc.).

Het T-team heeft een tweeledige opdracht:

1. Het versterken van de collectieve verantwoordelijkheid voor het optimaal benutten van de oploskracht van sociale netwerken, collectieve en preventieve voorzieningen. Dit realiseren we door een vaste groep professionals 'eigenaar' te maken en hierop aanspreekbaar te maken (het T-team)
2. Het ontwikkelen en aanjagen van een gezamenlijke werkwijze onder alle professionals in het gebiedsnetwerk in lijn met Helmondse Uitgangspunten (HUP) voor meer eenduidigheid en slagvaardigheid richting (kwetsbare) inwoners.

Het Team Maatschappelijke Deelname is betrokken bij de totstandkoming van het Stadsleerbedrijf dat momenteel in ontwikkeling is.

Ook in Helmond vindt nauwe samenwerking met de LEVgroep plaats. In de wijken Brouwhuis en Rijpelberg zijn als pilot specifieke samenwerkingsafspraken gemaakt, maar er zijn nog meer samenwerkingsverbanden.

Aan het re-integratieproject ZEG worden vanuit de tegenprestatie vrijwilligers toegevoegd voor diverse diensten zoals strijken en de begeleiding bij een ziekenhuisbezoek met alleenstaande veelal oudere inwoners.

De gesprekken met uitkeringsgerechtigden vinden plaats op het Werkplein, maar ook in de wijkhuizen.

In de Leonardusbuurt is mede uitvoering gegeven aan het project Achter de Voordeur. Verder zijn er onder meer lokale samenwerkingsverbanden en contacten met diverse basisscholen in Helmond, alle wijkhuizen in Helmond, KBWO Helmond, Savant Zorg, Zorgboog, Stg. Oro (Dagbesteding Aksent), Hospice Valkenhaege, Repair cafe, LEV groep, Kringloopwinkel Helmond, BVC, Dit is onze wijk, Job Factory, Woonbegeleiders SMO, GGZ, Novadic, MEE, Woonpartners, Le-ger des Heils, bewindvoeringskantoren, wijkagenten, Super Sociaal, ROC ter AA, de Cacaofabriek,

Ruilwinkel, Vliegertapijt, Sportschool Maach, Moskee Helmond, Veiligheidshuis, Vluchteling als Naaste, Bemoeizorg, Humanitas, Kinderboerderij de Veldhoeve, wijkverenigingen, Natuurtuin de Robbert, Stichting Leergeld, De Pannehoeve, Savant, etc.

Bevindingen cliëntenraad Helmond:

De cliëntenraad van Helmond heeft geen inhoudelijke bevindingen aangegeven.

Gemeente Laarbeek

Soort	Aantallen
Uitkeringsgerechtigden MD	131
Parttime werk	3
Mantelzorg	5
Dagbesteding	0
Vrijwilligerswerk	15
Tegenprestatie opgelegd	4
Totaal actief	27
Percentage actief	21
Medische ontheffingen	5
Ontheffingen zorgtaken	1
Overige ontheffingen	3
Totaal ontheven	9
Openstaande uitdagingen	95

De Participatiecoach werkt voor Laarbeek en Gemert-Bakel. In de gemeente Laarbeek waren de netwerkcontacten bij aanvang van de invoering van de tegenprestatie nog beperkt. Er is dan ook relatief veel tijd geïnvesteerd in het leggen van nieuwe contacten met diverse instanties. Inmiddels zijn de contacten dermate intensief, dat de participatiecoach in Laarbeek ook gaat participeren in de wijkteams Zorg en Welzijn.

Partners

Vierbinden is een zeer belangrijke partner in deze. Uitkeringsgerechtigden worden uitgenodigd bij Zonnetij in Aarle Rixtel en bij Vierbinden in Beek en Donk. Verder werkt de Participatiecoach samen met uiteenlopende partners binnen Gemert-Bakel en Laarbeek, waaronder: Savant, ORO, de LEVgroep, Howeko, Zorgboog, De Bunker, De Regt, Huize Padua, Jan de Witkliniek, Basisschool Maria, Dierenpark 'T Regter Eind, Voetbal vereniging VV Gemert, De Weyst Handel, Repaircafé, Kledingbank Gemert, Kledingbank Laarbeek, Gemeente werf Gemert, Korfbalvereniging Blauw Wit en Vrienden van Kasteel Gemert.

Bevindingen cliëntenraad Laarbeek

De cliëntenraad van Laarbeek heeft de volgende bevindingen ten aanzien van de tegenprestatie aangegeven:

De cliëntenraad van Laarbeek heeft gesprekken gepland met de Participatiecoach en vertegenwoordigers van instellingen die nauw betrokken zijn bij het activeren van uitkeringsgerechtigden voor vrijwilligerswerk.

In een vooroverleg is geconcludeerd dat het geen eenvoudige materie is waar pasklare oplossingen kunnen worden aangereikt. Dit omdat met de 'vrijwilligers-markt' bedoeld wordt het verenigingsleven wat veelal gerund wordt met en/of door vrijwilligers. Daarom wil de cliëntenraad samen met de instellingen de vrijwilligersmarkt verder verkennen en in het verlengde hiervan voldoende vraag opsporen.

Gemeente Someren

Soort	Aantallen
Uitkeringsgerechtigden MD	158
Parttime werk	4
Mantelzorg	2
Dagbesteding	0
Vrijwilligerswerk	11
Tegenprestatie opgelegd	6
Totaal actief	23
Percentage actief	15
Medische ontheffingen	8
Ontheffing zorgtaken	1
Overige ontheffingen	2
Totaal ontheven	11
Openstaande uitdagingen	124

Zoals al eerder is aangegeven, wordt de tegenprestatie voor de gemeente Someren en Asten lokaal uitgevoerd en werken de Participatiecoaches in het desbetreffende gebied. De Participatiecoach maatschappelijke deelname is werkzaam in het lokale maatschappelijke knooppunt, tegenover het Peel en Klok museum in Asten. Van hieruit vindt ook de begeleiding van de tegenprestatie plaats voor uitkeringsgerechtigden van de gemeente Someren. In totaal is er sprake van 1 fte, waarvan 18 uur per week voor Someren en 18 uur per week voor Asten.

Het maatschappelijk knooppunt Asten-Someren heeft tot doelstelling economische en maatschappelijke participatie te bevorderen voor alle Somerense en Astense burgers via een lokaal maatschappelijk knooppunt.

Daarnaast is het belangrijk om te kijken naar de plek waar de tegenprestatie wordt verricht (en de werkgever). Een werkplek bij een werkgever, sportvereniging of een winkel in het dorp geeft meer kans op contacten buiten het eigen netwerk. De begeleiding wordt daarom afgestemd op de mogelijkheden van de persoon en op de mate van de maatschappelijke participatie. Dit dient lokaal te worden ingericht middels een zogenaamd lokaal maatschappelijk knooppunt.

Binnen de basisvoorziening worden tevens dwarsverbanden benut tussen re-integratie en participatie. Dit is mogelijk omdat er overlap in de gehele doelgroep is. Er zitten een aantal uitkeringsgerechtigden op het snijvlak tussen participatie en re-integratie. Tevens kunnen uitkeringsgerechtigden door het verrichten van een tegenprestatie werknemersvaardigheden ontwikkelen, waardoor re-integratie mogelijk is. Andersom kunnen uitkeringsgerechtigden die een re-integratietraject volgen ook een terugval krijgen. Een pas op de plaats en bezien participatie is dan een mogelijkheid.

Partners

Vanuit lokale overlegsvormen vindt veelvuldig doorstroom plaats naar het maatschappelijke knooppunt.

Verder werken zij samen met uiteenlopende partners, waaronder meer:

Onis Asten-Someren, Lev Groep Asten / Someren, GGZ & GGZ Bemoezorg, Novadic, Vrijwilligerscentrale Asten / Someren, Vluchtelingenwerk Asten / Someren, Dienstencentrum De Beiaard Asten, Kringloop ONA Asten, Klok- en Peel Museum Asten, Jong Nederland Asten, Moors Bewind Someren, Woonzorgcentrum Eegelschoeve Someren, Woonzorgcentrum Sonnehove Someren, Woonzorgcentrum Hof van Bluysen Asten, Woonzorgcentrum De Lisse Asten, Autismebegelei-

ding.nl, Gemeenschapshuis De Weijers Someren, Gemeenschapshuis De Kluis Ommel, Repaircafé Asten Someren, Basisschool Het Lover Asten en Basisschool De Talenttoren Sterksel, dorpsondersteuners en sportverenigingen.

Bevindingen cliëntenraad Someren

De cliëntenraad van de gemeente Someren onderschrijft de ervaringen van de Astense cliëntenraad. Zie verder onder Asten.

Uit de praktijk

Annet* is een 35-jarige vrouw uit Helmond. Ze heeft diverse GGZ-opnames achter de rug en heeft weinig werkervaring.

'Ik ben op dit moment in behandeling bij een psycholoog. Zo heb ik weinig zelfvertrouwen en ook niet veel vrienden. Ik vind het heel moeilijk om mensen te vertrouwen en zie het snel negatief in.

Ik denk al aan en volgende stap: werken in de zorg

Toen mijn Participatiecoach me vroeg om vrijwilligerswerk te doen, dacht ik meteen aan een hospice. Ik heb mijn vader begeleid tijdens zijn sterfbed. Het was een zware, maar waardevolle periode. Dat gun ik anderen ook. Inmiddels ben ik werkzaam bij een hospice en dat gaat me goed af. Ik werk er in de keuken en breng eten en drinken rond. Het bevalt me zo goed, dat ik al denk aan een volgende stap: werken in de zorg.

Soms vind ik het lastig om door te zetten, maar mijn Participatiecoach heeft me daarin goed geholpen. Hij zorgt ervoor dat ik actief blijf, anders was ik nu een zombie geweest. Ik merk dat het hospice blij is met mijn werkzaamheden en het vrijwilligerswerk brengt mij ook heel veel.'

*Gefingeerde naam

5. Samenwerking

5.1 Ervaringen instellingen/organisaties met tegenprestatie

In elke gemeente zijn er diverse organisaties waar uitkeringsgerechtigden vrijwilligerswerk verrichten of hun tegenprestatie uitvoeren. Het gaat dan met name om lokale instellingen en organisaties.

De tegenprestaties die de kandidaten uitvoeren verschillen per persoon. Organisaties geven aan dat de uitkeringsgerechtigden vaak ondersteunende hand- en spandiensten verrichten. De organisaties zijn over het algemeen tevreden over de tegenprestatie in zijn geheel.

De tijd die organisaties kwijt zijn aan begeleiding is erg wisselend per organisatie en per kandidaat. Een aantal organisaties geeft aan nauwelijks meer tijd kwijt te zijn aan begeleiding. Het gaat dan om een kort startpraatje aan het begin van de dag en een enkele aanwijzing tussendoor. Veelal wordt de begeleiding op de werkvloer opgepakt tijdens het uitvoeren van de werkzaamheden. Alle organisaties geven aan geholpen te zijn met de taken die de uitkeringsgerechtigden verrichten in het kader van de tegenprestatie.

Bij de meeste gemeenten is er sprake geweest van een zogenaamde inwerkperiode bij de start van de tegenprestatie. De Participatiecoaches hebben tijd nodig gehad om hun lokale netwerken op te zetten. Deze investering heeft positieve effecten gehad. De Participatiecoaches werken veelal deels bij lokale instellingen. Dit heeft positieve gevolgen voor de onderlinge communicatie met de diverse organisaties. Hierdoor zijn de lijnen kort, is men op de hoogte van elkaars 'co-re-business', kan er snel overleg plaats vinden en gehandeld worden.

Naast het Werkbedrijf zijn ook de organisaties waar uitkeringsgerechtigden geplaatst worden alert op het feit of kandidaten goed in staat zijn de taken uit te voeren. De belastbaarheid van kandidaten kan ook na plaatsingen veranderen, waardoor uitkeringsgerechtigden weken of maanden na de start niet meer in staat zijn om de tegenprestatie uit te voeren. Organisaties benadrukken het belang van een goede afstemming tussen de fysieke mogelijkheden van een uitkeringsgerechtigde en de keuze voor een tegenprestatie. Uit de evaluatie is gebleken dat hier vanuit beide kanten aandacht voor is.

5.2 Regionale organisaties

Sommige organisaties verrichten voor alle zeven gemeenten activiteiten in het kader van de tegenprestatie. Eén van deze organisaties betreft de LEVgroep. Hoewel de LEVgroep zich in elke gemeente ook richt op lokale activiteiten, zijn er wel degelijk overeenkomsten waar te nemen in alle gemeenten. De LEVgroep is de belangrijkste samenwerkingspartner voor het Team Maatschappelijke Deelname en is daarom gevraagd haar ervaringen rondom de uitvoering van de tegenprestatie door het Werkbedrijf te delen.

Ervaringen van de LEVgroep:

'Uitkeringsgerechtigden maken veel gebruik van de diensten van de LEVgroep.

Iets terugdoen voor je uitkering. En dan ook nog iets dat bij je past, wat je kunt of wilt. Met die positieve insteek werken veel organisaties graag mee om invulling te geven aan de Participatiewet, zo ook de LEVgroep. Vrijwilligerswerk is een kans bij uitstek om te ontdekken wat bij je past en waar je goed in bent. De Participatiecoaches van de diverse gemeenten weten de LEVgroep goed te bereiken en de samenwerking hieromtrent verloopt prima.

Het mes snijdt hierbij aan twee kanten. Vrijwilligersorganisaties hebben vaak extra handen nodig en door de uitvoering van de tegenprestatie kan hieraan vaak tegemoet worden gekomen.

Bij de LEVgroep worden veel cursussen gegeven. Deze cursussen zijn ook steeds bekender bij de Participatiecoaches, zodat uitkeringsgerechtigden ook steeds vaker worden doorverwezen. Vaak

zijn deze cursussen gericht op het feit om meer grip te krijgen op de persoonlijke situatie en om talenten beter te benutten. Deze cursussen zijn een soort voorportaal voor uitkeringsgerechtigden om daarna ook daadwerkelijk vrijwilligerswerk te gaan verrichten. We ervaren hierbij steeds meer kansen om samen te werken.'

5.3 Zorg en Ondersteuning

Ook vindt er veelvuldig afstemming plaats met Zorg en Ondersteuning (Peel 6.1.). Met name op casusniveau, bijvoorbeeld over het indiceren van individuele begeleiding en dagbesteding. Daar waar samenloop is tussen Participatiewet en WMO wordt in beginsel de dienstverlening met elkaar doorgesproken en op elkaar afgestemd. Uitkeringsgerechtigden met een WMO-indicatie voor dagbesteding (begeleiding groep) zijn ontheven van de tegenprestatie.

Uit de praktijk

Mevrouw Azza* is 45 jaar oud, getrouwd en heeft geen kinderen. Sinds ze een ongeluk heeft gehad, heeft ze knieklachten. In haar geboorteland volgde ze een opleiding tot docent en ook in Nederland heeft ze gewerkt. Zo gaf ze taallessen en had ze een volledige administratieve baan op mbo-niveau.

'Ik kreeg een ongeluk en raakte als gevolg daarvan mijn baan kwijt. Dat had veel impact op me. Ook kon ik na het ongeluk niet meer goed lopen en fietsen en merkte ik dat ik angstig was op straat. Gelukkig kan ik nu beter vooruit door fysiotherapie, maar nog altijd blijft bewegen lastig voor me.

Ik vind het belangrijk om me nuttig en zinvol te voelen

Ik wilde heel graag iets bijdragen aan de maatschappij, maar mijn angst om naar buiten te gaan belemmerde mij. Mijn Participatiecoach wees me op een cursus van 10 weken op het ROC. Het doel van de cursus? Onderzoeken op welke manier je maatschappelijk actief kan zijn.

De cursus hielp mij om weer sociale contacten te hebben. Ik merkte dat de afleiding goed voor me was, daardoor

dacht ik minder aan de pijn. Ik voelde me weer meer mens. Ik vind het belangrijk om me nuttig en zinvol te voelen. Daarom heb ik me ook ontfermd over de andere deelnemers.

Tijdens de cursus kwamen we tot de conclusie dat werk met allochtonen of vluchtelingen goed in mijn straatje past. Zo kan ik bijvoorbeeld Arabische taallessen verzorgen. Ik heb zelf contact gelegd met de LEVgroep. Samen met de coördinator van het zogenaamde maatjesproject, heb ik een activiteit opgezet. Ik geef nu een paar keer per week taallessen. Dit werk zorgt ervoor dat ik weer onder de mensen kom en me nuttig voel.'

* Gefingeerde naam

6. Evaluatie op beleidsuitgangspunten

In hoofdstuk 1 zijn diverse uitgangspunten van de tegenprestatie naar vermogen weergegeven. Hebben deze uitgangspunten effect gesorteerd of dienen de uitgangspunten te worden aangepast?

6.1 Verplichte of vrijwillige tegenprestatie

In het proces om te komen tot het beleidsplan tegenprestatie naar vermogen is in de diverse raadscommissies veelvuldig de discussie gevoerd of de tegenprestatie vrijwillig dan wel verplicht dient te worden opgelegd.

Staatssecretaris Klijnsma vindt dat alle gemeenten mensen in de Participatiewet moeten verplichten een tegenprestatie te leveren. Niet alle gemeenten doen dat nu, blijkt uit onderzoek van de Inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Volgens het onderzoek van de inspectie heeft het overgrote deel van de gemeenten een verordening en voldoen verreweg de meeste daarvan aan de wet. 20 gemeenten blijken tot op heden geen invulling te hebben gegeven aan de tegenprestatie naar vermogen. Sommige gemeenten hebben vraagtekens gezet bij het verplichtende karakter van de tegenprestatie: zij zien het meer als een vrijblijvende aangelegenheid. Staatssecretaris Kleinsma heeft echter gesteld dat de wettelijke grondslag en de verordening bedoeld zijn om de tegenprestatie als een verplichting te kunnen opleggen. De wetgever spreekt ook van het opdragen van maatschappelijk nuttige werkzaamheden als tegenprestatie. De wetgever heeft de gemeenten veel beleidsvrijheid gegeven om beleid te ontwikkelen betreffende de inhoud, omvang en duur van de tegenprestatie zodat rekening kan worden gehouden met de lokale situatie en de persoon die het betreft. De beleidsvrijheid strekt echter niet zo ver dat gemeenten de wettelijke bevoegdheid hebben om in de verordening de tegenprestatie niet als verplichting op te nemen.

Binnen de arbeidsmarktregio Helmond-De Peel zien we de tegenprestatie niet als een vrijwillige aangelegenheid. Iedereen die niet in staat is om te werken, dient in beginsel een tegenprestatie uit te voeren. Echter, de ervaring heeft geleerd dat de bejegening naar de uitkeringsgerechtigden van cruciaal belang is voor een succesvolle tegenprestatie. De bereidwilligheid van de uitkeringsgerechtigde valt of staat bij deze benadering.

6.2 Gebiedsgericht werken

De toegang tot voorzieningen met betrekking tot de tegenprestatie blijkt laagdrempelig en bij voorkeur in de eigen leefomgeving te zijn. Bij aanvragen voor een tegenprestatie wordt gekeken naar alle leefdomeinen, zodat een 'voorziening op maat' kan worden aangeboden. Daarbij is het uitgangspunt dat de uitkeringsgerechtigde zoveel mogelijk zelf de regie houdt over zijn of haar tegenprestatie.

Bovenstaande betekent dat zoveel mogelijk gebruik gemaakt wordt van het netwerk uit de eigen woon-/leefomgeving. Hierbij spelen (vrijwilligers)organisaties een belangrijke rol. Zij begeleiden de uitkeringsgerechtigde bij de uitvoering van de tegenprestatie.

De uitgangspunten daarbij zijn:

Gebiedsgericht: door de tegenprestatie in de eigen leefomgeving van uitkeringsgerechtigden te organiseren, is het beter mogelijk om oplossingen te bieden. Dit door op

Vraaggericht: wijkniveau de verbinding te leggen met onder andere vrijwilligersorganisaties.

Integraal: de vraag van bewoners staat centraal. Er wordt gekeken naar alle leefdomeneinen om tot een passend ondersteuningsarrangement te komen volgens het maatwerkprincipe, waarbij optimaal gebruik wordt gemaakt van de mogelijkheden van de bewoners en zijn/haar sociale netwerk. Veel maatschappelijke organisaties hebben behoefte aan vrijwilligers. Vaak zijn er te hoge verwachtingen jegens de doelgroep van uitkeringsgerechtigden. Het vertrekpunt is daarom niet de vraag van de organisatie, maar juist de vraag van de uitkeringsgerechtigde.

Deze uitgangspunten zijn van toepassing bij de tegenprestatie naar vermogen, in al zijn facetten.

Het Werkbedrijf sluit met betrekking tot de tegenprestatie naar vermogen volledig aan bij het gebiedsgericht werken. Hierbij wordt zoveel mogelijk aangesloten bij de werkwijze van de WMO. Hierbij wordt getracht om de uitkeringsgerechtigde zoveel mogelijk in zijn eigen leefomgeving te laten participeren op basis van eigen verantwoordelijkheid en gebruik makend van zijn eigen netwerk en/of het netwerk van de basisvoorziening.

6.3 Uitvoering tegenprestatie

Hoewel in het beleidsplan acht uur is benoemd als het minimale aantal uren dat de tegenprestatie moet worden verricht, is wel gesteld dat maatwerk hierbij het uitgangspunt is. Dus er wordt eerst gekeken naar de mogelijkheden voor de uitkeringsgerechtigde, voordat er gesproken wordt over het aantal uren. In de praktijk blijkt dat de meeste uitkeringsgerechtigden minimaal acht uur per week een tegenprestatie verrichten. Er zijn uitschieters naar zowel boven als beneden. Hiermee komt tot uitdrukking dat de tegenprestatie naar vermogen wordt uitgevoerd. We hebben ook ervaren, dat uitkeringsgerechtigden met minder uren zijn gestart, maar inmiddels hun activiteiten hebben uitgebreid. Ook zijn er enkele mensen tijdelijk uitgevallen door ziekte. Deze personen worden wel gemonitord, om te bezien wanneer zij hun tegenprestatie weer kunnen oppakken.

6.4 Wijze van uitvoering

In het beleidsplan tegenprestatie naar vermogen is ook de werkwijze ten aanzien van de tegenprestatie nader toegelicht door middel van onderstaand schema:

Door het aanspreken op eigen verantwoordelijkheid, maar tegelijkertijd ook het benadrukken van de eigen kracht en hun talenten komen de meeste uitkeringsgerechtigden in beweging. Wanneer iemand aangeeft dit niet zelf te kunnen, ondersteunen de Participatiecoaches hen hierin. Dit kan variëren van het geven van enkele tips tot het meegaan met de uitkeringsgerechtigde naar organisaties. Dit betreft maatwerk.

Een enkeling heeft in eerste instantie aangegeven geen tegenprestatie te willen verrichten. Door het proces stap voor stap door te nemen, zijn uiteindelijk alle uitkeringsgerechtigden die benaderd zijn voor een tegenprestatie ook geplaatst. Tenzij er sprake was van mantelzorg, dagbesteding of ontheffing in verband met te zware problematiek.

Ook is met betrekking tot de wijze van uitvoering afgesproken dat de tegenprestatie zo regelarm mogelijk zou worden uitgevoerd. Ook hier heeft het Werkbedrijf uiting aan gegeven. De Participatiecoaches werken zo min mogelijk met formele beschikkingen. Enkel wanneer de situatie rond de uitkeringsgerechtigden aanleiding geeft om een nauwkeurige en juridische omschrijving van hun taken en afspraken, is dit toegelicht middels een beschikking. Deze beschikkingen gaven in deze gevallen aan dat het verrichten van een tegenprestatie geen vrijblijvendheid was.

Tot op heden is geen enkele maatregel opgelegd ten aanzien van de tegenprestatie. In één situatie is nadrukkelijk overwogen wel een maatregel op te leggen, maar is daar uiteindelijk van afgezien.

Uit de praktijk

Peter is een alleenstaande, goedlachse en ietwat timide man. Hij kampt met aanzienlijke gezondheidsklachten. Hij heeft constant een gevoel van druk op de borst, veel pijn in zijn been en moeite met lopen. Peter loopt elke ochtend 3 tot 4 kilometer op de loopband om fysiek sterker te worden. Ondanks dat het hem afgeraden wordt, rookt hij.

Ik merk dat ik veel beter in mijn vel zit nu ik onder de mensen ben

'Tijdens het kennismakingsgesprek met mijn Participatiecoach in het gemeentehuis van Gemert liet ik hem een krantenknipsel zien. Het artikel ging over vrijwilligerswerk in de gemeente Gemert-Bakel. Er werd een oproep gedaan om je aan te melden voor vrijwilligerswerk. Ik zag dat het mogelijk was om koffie en thee te schenken in een verzorgingshuis, maar ik wist niet of het iets voor mij was.

Ik vertelde tijdens het gesprek over mijn MTS-opleiding Werktuigbouwkunde. Zo ontstond het idee om iets met die handigheid te doen. Ik kon proefdraaien bij een zorginstelling. Een functie waarbij ik bijvoorbeeld vogelhuisjes maak met cliënten die psychische klachten hebben. Het proefdraaien beviel zo goed dat ik er nu werk als vrijwilliger. Ik merk dat ik veel beter in mijn vel zit nu ik onder de mensen ben. Deze vrijwilligersfunctie past helemaal bij mij.'

* Gefingeerde naam

7. Verdringing

7.1 Verdringing als neveneffect van de tegenprestatie

In het kader van de tegenprestatie is bij de beleidsvorming door de gemeenteraden specifiek aandacht gevraagd voor het vraagstuk van verdringing.

We werken dan ook als Werkbedrijf aan een beleids- en uitvoeringskader om verdringing van betaald werk te voorkomen. Inmiddels is een initiatiefwetsontwerp de Tweede Kamer gepasseerd en ingediend bij de Eerste Kamer. Het wetsontwerp heeft betrekking op de tegenprestatie, participatieplaatsen in het kader van trajecten en social return.

Indien de wet ook in de Eerste Kamer wordt aangenomen zal een meer concrete uitwerking plaatsvinden in een Algemene Maatregel van Bestuur. Deze is op zijn vroegst eind 2016 te verwachten.

In het voorstel van het Tweede Kamerlid Karabulut om te komen tot wijziging van de Participatiewet en enkele andere wetten in verband met de invoering van een verdringingstoets (wet verdringingstoets), wordt de volgende definitie van verdringing gehanteerd:

Verdringing van betaalde arbeid is oneerlijke concurrentie die leidt tot een verschuiving van normaal – volgens cao of minimumloon – betaald werk naar (deels) onbetaald werk, ten gevolge van de inzet van mensen tegen een lager of geen loon, dan wel slechtere arbeidsvoorwaarden dan mensen met betaald werk.

Zowel directe als indirecte verdringing worden als een ongewenst neveneffect gezien. Overheden en belangenbehartigers vinden het onwenselijk dat de werkgelegenheid van sommige werkenden of leerlingen verslechtert als gevolg van een betere 'werkgelegenheid' voor uitkeringsgerechtigden aan wie een tegenprestatie is opgelegd of in het kader van werkstage als onderdeel van een Re-integratietraject. Het wetsontwerp en later de AMvB zullen moeten leiden tot lokale regelgeving in de vorm van een verordening die de verdringingstoets regelt.

7.2 Regionaal beleid m.b.t. de tegenprestatie

In de arbeidsmarktregio is gekozen is voor een ruime interpretatie van het begrip tegenprestatie, wat betekent dat een actieve inzet van de uitkeringsgerechtigde (gericht op verbetering van zijn zelfredzaamheid of maatschappelijke deelname) objectief vast te stellen moet zijn. Verder is persoonlijke ontwikkeling door maatschappelijke deelname boven het uitgangspunt van wederkerigheid voor een uitkering geplaatst.

In de het regionale beleid van de arbeidsmarktregio streven we er vooral naar om de tegenprestatie in te vullen met een duurzame vorm van vrijwilligerswerk. Voor zover cliënten zelf geen vrijwilligerswerk hebben kunnen verwerven stimuleren en ondersteunen wij de uitkeringsgerechtigde hierbij.

In het wetsontwerp wordt voor vrijwilligerswerk de volgende definitie gehanteerd:

Vrijwilligerswerk is: 'werk dat in enig georganiseerd verband, onverplicht en onbetaald wordt verricht ten behoeve van anderen of de samenleving'.

Vrijwilligerswerk is werk dat men onbetaald en onverplicht doet, voor anderen of voor de samenleving. Het zijn activiteiten/klussen die anders wellicht zouden blijven liggen en die door verenigingen, bedrijven en maatschappelijke instellingen worden aangeboden.

Gezien het onverplichte karakter van vrijwilligerswerk past deze definitie niet naadloos bij het idee van de tegenprestatie. De tegenprestatie kan immers wel verplicht worden opgelegd volgens de Participatiewet en onze toepasselijke verordening. De verdringingstoets heeft dan ook niet alleen betrekking op vrijwilligerswerk in zuivere zin, maar ook aan werkzaamheden die anderszins in het kader van de tegenprestatie zijn opgelegd. 'Vrijwillig verplicht' is een glijdende schaal.

We kunnen dit heel streng benaderen en aanhouden dat er geen enkele verplichting mag zijn. Een meer rekbare benadering is dat er ook meer afgedwongen vormen van vrijwilligerswerk zijn: maatschappelijk betrokken personeelsdag, maatschappelijke stage, alternatieve straffen en de tegenprestatie.

7.3 Verdringingstoets

In het wetsontwerp wordt een vijftal criteria voor de Verdringingstoets gehanteerd. Deze criteria worden opgenomen in de AMvB, zijn uniform en moeten in alle gevallen worden gebruikt als uitgangspunt om te toetsen of werkzaamheden leiden tot verdringing van betaalde arbeid. Als werkzaamheden aan één of meerdere van deze criteria voldoen dan is sprake van verdringing van betaalde arbeid. De toetsing vindt plaats aan de hand van de volgende criteria:

1. Verdringing is oneerlijke concurrentie op basis van salaris en/of arbeidsvoorwaarden
2. Er is sprake van verdringing indien de één zijn baan verliest ten gunste van de ander
3. Er is sprake van verdringing als dit leidt tot achteruitgang in arbeidsvoorwaarden of arbeidsomstandigheden van de één ten gunste van de ander
4. Er is sprake van verdringing indien werkzaamheden leiden tot een verschuiving van betaald naar (deels) onbetaald werk
5. Er is sprake van verdringing indien onbetaalde krachten werkzaamheden verrichten waar de opdrachtgever (of belanghebbende) een vergoeding voor ontvangt.

Indien wordt voldaan aan één van genoemde criteria is er sprake van verdringing.

7.4 Checklist in afwachting van nadere regelgeving

In afwachting van de besluitvorming in Den Haag, de AMvB en de totstandkoming van de gemeentelijke verordeningen hiervan, is een checklist gemaakt. We kiezen ervoor een checklist te hanteren bij de invulling van de tegenprestatie:

Voor het opleggen van een tegenprestatie al dan niet door de invulling van vrijwilligerswerk hanteren wij een checklist om verdringing zo veel mogelijk uit te sluiten. Deze checklist bestaat uit de volgende punten:

1. De werkzaamheden die worden verricht, zijn in het algemeen belang of in een bepaald maatschappelijk belang en worden verricht bij een instantie met een ANBI status (Algemeen Nut Beoogde Instellingen) of is te beschouwen als een SBBI organisatie (Sociaal Belang Behartigende Instelling (SBBI))
2. De organisatie waar de tegenprestatie wordt verricht heeft geen winstoogmerk. (wel kan er winst worden gemaakt (bv bij een jongerensoos), welke wordt aangewend om nieuwe aankopen/investeringen te kunnen verrichten). Of het gaat om een organisatie waarvan de totale winst wordt ingezet voor het nastreven van een maatschappelijk aanvaard goed doel
3. Het mag geen functie zijn waar anderen met een vergelijkbare functie voor worden betaald
4. Bij de organisatie waar de werkzaamheden worden verricht is in het voorgaande jaar geen vacature gesteld voor de betreffende werkzaamheden
5. Degene die de tegenprestatie verricht mag niet tegelijkertijd ook in dienst zijn bij deze organisatie
6. De vergoeding die de deelnemer ontvangt kan slechts een vrijwilligersvergoeding zijn. Dat wil zeggen dat de vergoeding zo laag is dat deze niet in verhouding staat tot de omvang en het tijdsbeslag van het werk. Krijgt de cliënt een bijstandsuitkering en daarnaast een vergoeding voor vrijwilligerswerk? Dan verandert de hoogte van zijn uitkering niet als de vergoeding voor het vrijwilligerswerk maximaal € 95,= per maand is en maximaal € 764,= per jaar
7. Er is minimaal één vaste medewerker dan wel vrijwilliger aanwezig voor de dagelijkse begeleiding zoals praktische vragen, opdrachten, etc.

8. De werkzaamheden omvatten een additionele functie: het is een takenpakket naast het reguliere functiegebouw van de organisatie
9. De organisatie werkt mee aan controle (op de werkplek) om te kunnen beoordelen of er sprake is van verdringing
10. We geven er de voorkeur aan dat de organisatie waar de tegenprestatie wordt verricht, zelf ook beleid ontwikkelt in samenspraak met de Ondernemingsraad over de werkzaamheden die in het kader van de tegenprestatie worden ingevuld

Uit de praktijk

De alleenstaande 43-jarige Sonja* uit Geldrop slaagt er niet in om betaald werk te vinden, ondanks diverse ingezette trajecten.

'Mijn Participatiecoach vertelde me dat vrijwilligerswerk goed voor me zou zijn. Het helpt me om weer een dag- en weekritme te krijgen en geeft me daarnaast zelfvertrouwen. Ik ben het daar helemaal mee eens. Ik had me dan ook zelf al ingeschreven op de site van Zorg voor Elkaar. De LEVgroep had me zelfs al benaderd om vrijwilligerswerk te doen bij de dementheek, een middag per week.

Vrijwilligerswerk helpt me om weer een dag- en weekritme te krijgen

Al een week na het gesprek met mijn Participatiecoach ben ik als gastvrouw gestart bij de dementheek. Ik leen boeken en benodigdheden uit en help daarnaast bij de administratie. Dat bevalt me uitstekend. Helaas was het niet mogelijk om de uren uit te breiden. Daarom ben ik samen met mijn Participatiecoach op zoek gegaan naar een aanvullende activiteit.

In een eerder werktraject werkte ik met veel plezier op de boekenafdeling van een kringloopwinkel. Ik dacht dat daar geen plek meer voor me was. Ik heb uiteindelijk de stoute schoenen aange trokken en aan een oud-collega gevraagd of ze nog iemand nodig hadden. Ik bleek meer dan welkom! Naast mijn werkzaamheden bij de dementheek, werk ik nu 5 uur per week bij de kringloopwinkel. En daar ben ik heel blij mee!

* Gefingeerde naam

8. Conclusies en aanbevelingen

8.1 Conclusies

Vanaf 1 juli 2015 zijn stappen ten aanzien van de tegenprestatie gezet. De werkprocessen zijn ingericht, de Participatiecoaches zijn lokaal gaan werken, er is een netwerk opgezet en er is een ruim aantal tegenprestaties ingezet.

Voor aanvang van de uitvoering van de tegenprestatie waren de volgende criteria opgesteld:

- Kandidaten ervaren de tegenprestatie die zij leveren als nuttig voor zichzelf
- Kandidaten ervaren de tegenprestatie die zij leveren als nuttig voor de maatschappij
- Organisaties waar een tegenprestatie wordt uitgevoerd ervaren deze als nuttig
- Voldoet aan de wettelijke eisen
- De uitvoering van de tegenprestatie gebeurt zo effectief en efficiënt mogelijk. Dit betekent dat de uitvoering zo goed mogelijk verloopt tegen zo laag mogelijke kosten.

De uitvoering van de tegenprestatie voldoet aan de hierboven genoemde punten. Uit de evaluatie is gebleken dat zowel de kandidaten als de organisaties de taken die verricht worden in het kader van de tegenprestatie als nuttig en prettig ervaren. De uitkeringsgerechtigden bieden waardevolle hulp en organisaties kunnen over het algemeen op deze hulp rekenen. Alle uitkeringsgerechtigden zijn actief bij organisaties die een maatschappelijk belang dienen. De hulp van de uitkeringsgerechtigden is daarmee tevens nuttig voor de maatschappij.

Geconcludeerd mag worden dat binnen de arbeidsmarktregio Helmond-De Peel de zuivere vorm van de tegenprestatie (het naar vermogen verrichten van onbetaalde werkzaamheden in opdracht van het college) niet voorkomt. De tegenprestatie wordt juist ingevuld op basis van competenties, talenten en voorkeuren van de uitkeringsgerechtigde. Dit heeft tot gevolg dat er tot op heden geen uitvallers op basis van onwil zijn, er geen maatregelen zijn opgelegd en dat iedereen die benaderd is voor een tegenprestatie deze ook uitvoert naar vermogen (mits men er toe in staat was).

Naast het Werkbedrijf zijn ook de organisaties waar uitkeringsgerechtigden geplaatst worden alert op het feit of kandidaten goed in staat zijn de taken uit te voeren. De fysieke gesteldheid van kandidaten kan na plaatsingen veranderen, waardoor uitkeringsgerechtigden weken of maanden na de start niet meer in staat zijn om de tegenprestatie uit te voeren. Organisaties benadrukken het belang van een goede afstemming tussen de fysieke mogelijkheden van een uitkeringsgerechtigde en de keuze voor een tegenprestatie. Uit de evaluatie is gebleken dat hier vanuit beide kanten aandacht voor is en deze elkaar aanvullen.

Tevens heeft het Werkbedrijf in afwachting van nadere landelijke regelgeving alvast een voorshot genomen op de ontwikkeling van een verdringingstoets.

8.2 Aanbevelingen voor de toekomst

1. Communicatie

Goede communicatie omtrent het verschil tussen tegenprestatie en re-integratie is van belang. In sommige gevallen blijkt er bij de uitkeringsgerechtigden onduidelijkheid te bestaan tussen het uitvoeren van een tegenprestatie c.q. re-integratie. Bij diverse projecten waar re-integratie-activiteiten plaatsvinden, is het ook mogelijk om daar vrijwilligerswerk te verrichten. Er kleven echter hele andere voorwaarden aan een re-integratietraject dan aan vrijwilligerswerk. Hierin dient door het Werkbedrijf nog beter onderscheid in te worden gemaakt, vooral in de communicatie.

2. Bejegening

Een respectvolle en humane bejegening is een belangrijk uitgangspunt bij de uitvoering van de tegenprestatie door het Team Maatschappelijke Deelname. Op verschillende manieren willen we deze attitude nog verder door ontwikkelen. Een voorbeeld is het sturen van een succeskaartje door de Participatiecoach bij aanvang van de tegenprestatie

3. Verwachtingen managen

Regelmatig worden we geconfronteerd met te hoog gespannen verwachtingen vanuit het werkveld en organisaties. Alsof er een groot reservoir beschikbaar is van mogelijke 'leveranciers' van een tegenprestatie. Het is dan teleurstellend te moeten laten blijken dat we niet aan de verwachtingen kunnen voldoen. Het vertrekpunt is het aanbod van de uitkeringsgerechtigde. Zijn vaardigheden en zijn mogelijkheden. We hebben echter te maken met de onderkant van de arbeidsmarkt, niet zelden aangeduid als het 'granieten bestand'. Het gaat om mensen in achterstandssituaties, met problematische schulden en/of bijvoorbeeld gezondheidsklachten. Het is dus niet vanzelfsprekend dat de doelgroep het beheer van sportvelden, wijkaccommodaties etc. probleemloos zou kunnen overnemen. Het gaat vooral om inzet op specifieke taken en niet op specifieke functies.

4. Inzicht in effecten

Tevens hebben we nog onvoldoende inzicht op zowel de maatschappelijke effecten als op de effecten op individueel niveau. Hierbij gaat het niet zozeer om de effecten van het leveren van een tegenprestatie als zodanig, al wel om de effecten van het maatschappelijker actiever worden als invulling van die tegenprestatie.

Voorstel is een specifiek onderzoek te doen onder de doelgroep. Wellicht kunnen we in een toekomstig klanttevredenheidsonderzoek ook aandacht besteden aan de tegenprestatie.

5. Uitbreiding netwerk

We hebben een eerste aanzet gedaan met betrekking tot het inzichtelijk krijgen van het lokale netwerk. Hierin zullen we nog een verdere verdieping moeten maken. Juist het informele lokale netwerk is van belang voor de uitkeringsgerechtigde.

6. Verdieping methodisch werken

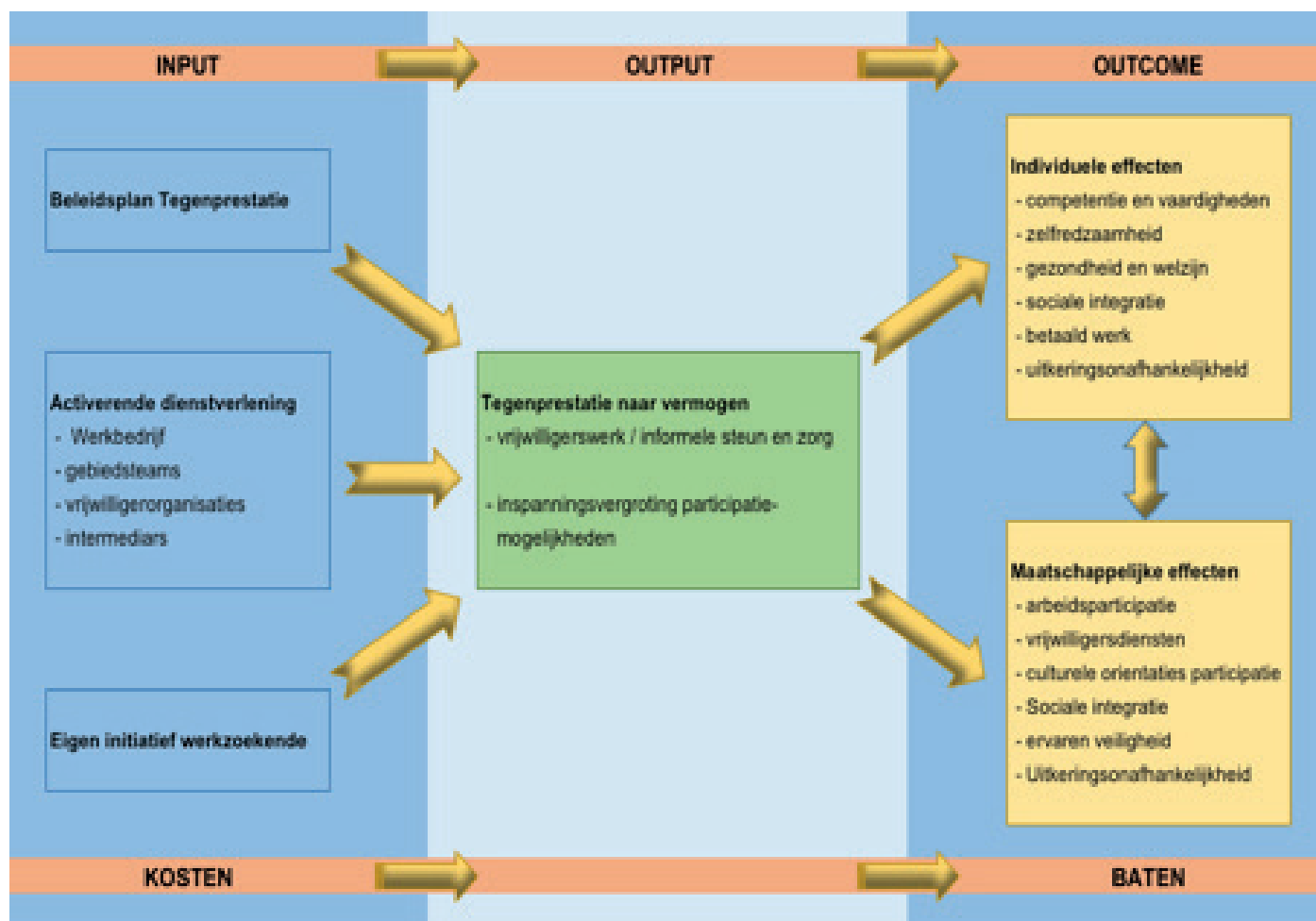
Er dient een blijvende investering plaats te vinden ten aanzien van de verdere deskundigheid van de Participatiecoaches.

7. Integratie dienstverlening aan statushouders

Het werkbedrijf voert met betrekking tot de statushouders dezelfde strategie als andere uitkeringsgerechtigden. Wie op basis van de screening en diagnose snel inzetbaar is op werk volgt een zo kort mogelijk traject. Anderen krijgen middels stages en taalcoaching een traject naar werk aangeboden. Van de statushouders zal echter een belangrijk deel (tijdelijk) aangewezen zijn op het Team Maatschappelijke Deelname. Uiteraard dient ook voor deze groep de blik op werk geopend te blijven. Het accent zal echter voorlopig gelegd worden op maatschappelijke integratie en taalverbetering. Nadere uitwerking van de dienstverlening aan deze specifieke groep uitkerings-

gerechtigden vindt nog plaats.

Onderstaande aanbevelingen moeten uiteindelijk leiden tot het volgende stroomschema:

Uit de praktijk

Jessica * is 42 jaar en woont in Helmond en heeft sinds 4 jaar een uitkering.

'Ik schrok wel even toen ik een brief kreeg van het Werkplein. Komen praten over mijn participatie.... Ik wist niet goed wat me te wachten stond. Heb ik iets niet goed gedaan? Wat wordt er van me verwacht? Ik had al wel wat gehoord over de tegenprestatie, maar ik hoopte toch vooral dat ik geen vervelende klusjes op moest gaan knappen.

Los van dat het voor mij moeilijk is om een baan te vinden, heb ik het al ontzettend druk met de zorgen voor mijn moeder en de kinderen. En daar komt het vrijwilligerswerk op de school van mijn kinderen nog bij...

Gelukkig viel het gesprek met mijn Participatiecoach reuze mee. Het was zelfs best fijn om even met iemand te praten over mijn leven. Even kreeg ik het benauwd, toen hij mij vertelde dat ik minimaal 8 uur per week iets moest gaan doen voor mijn uitkering. Ik snap dat wel, maar wat dan? En wanneer? Ik heb het al zo druk!

Ik mag trots zijn op wat ik al doe, daar stond ik wel van te kijken

Tot mijn verbazing zei mijn Participatiecoach dat ik al heel goed bezig ben en dat ik trots mag zijn op wat ik doe. Daar stond ik wel van te kijken. We hebben afgesproken dat de zorg die ik heb voor mijn moeder al voor de helft meetelt voor de tegenprestatie. En de klusjes die ik voor de basisschool doe telt voor de andere helft mee.

Hij maakte zich wel wat zorgen om mij en of het wel goed met mij zou blijven gaan. Hij gaf als tip om in ieder geval met de brieven die ik niet begrijp naar de "formulierenbrigade" van de LEVgroep te gaan. Ook hebben we afgesproken dat ik eens ga kijken bij de Ouderkamer in het wijkhuis. Daar komen wekelijks ouders bij elkaar om te praten waar ze tegenaan lopen. Als ik tijd heb ga ik dat eens proberen.

Over een half jaar hebben we opnieuw een gesprek om te kijken hoe het dan met me gaat. Ik kijk er in ieder geval niet meer tegenop om naar het Werkplein te moeten. Ik ben opgelucht dat ik het toch allemaal goed doe, dat is al één probleem minder!

* Gefingeerde naam

Team Maatschappelijke Deelname 01-04-2016

Colofon

Samenstelling van deze nota:

Sylvia Conijn, beleidsmedewerker
Wil Berkers, Teammanager Team Maatschappelijke Deelname

Tekstbijdragen door: medewerkers team
Maatschappelijke Deelname

Tekstadviezen en lay-out: TextVast

